

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 634 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI.....	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI.....	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIVAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	71
Yaxshiyev Shahzod Sherali o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJRIBALARI.....	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJRIBASI.....	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Mahammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHLATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIHLATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIHLATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
<i>Xudayberganov Jasur Baxodirovich</i>	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
<i>Abdullaev Erkinjon Azamovich</i>	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
<i>Allakuliyev Akmal Baltayevich</i>	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
<i>Jobborov Anvar Egamberdiyevich</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
<i>Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna</i>	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
<i>Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi</i>	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
<i>Tulyaganova Aziza</i>	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
<i>Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li</i>	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
<i>Xamidov Otabek Bakidjanovich</i>	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
<i>Arzikulov Otabek Ali o'g'li</i>	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
<i>Максудова Шахиста</i>	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
<i>Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
<i>Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li</i>	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
<i>Abdukhalkova Komila Abdukhalkovna</i>	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
<i>Хурамова Фарангиз Учкун кизи</i>	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В WTO	319
<i>Дамир Рустамович Абдулов</i>	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
<i>Alimov Baxtiyor Murodovich</i>	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	335
<i>Narziyev Xayotjon Azamatovich</i>	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
<i>Abdimuminova Saodat Taxirjonovna</i>	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDDA LIDERLIK TUSHINCHALARI	352
<i>Abdulazizova Xushnoza Nayabovna</i>	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O‘ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Iloxomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O‘ZBEKISTONDA SUVGA BO‘LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o‘g‘li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA‘MINLASHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O‘ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O‘ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O‘RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G‘ayratjon Raximovich	
OLIY TA‘LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo‘min o‘g‘li	
OLIY IQTISODIY TA‘LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA “YASHIL” INVESTITSIYALARNI RAG‘BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufato	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O‘ZARO TA‘SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O‘TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O‘TISH JARAYONINI QO‘LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA‘LIM MAKTABLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o‘g‘li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO‘SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI.....	467
Alimova Dilafro‘z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIYAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEXANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI.....	547
Kadirhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRAUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaevich	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL CLUSTERS BASED ON THE PRINCIPLES OF A "GREEN ECONOMY"	615
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Kamolov Oybek Faxriddin o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	620
Халимжанов Дилшод Эргашбекович	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	626
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI	630
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	

NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI

Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna

iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dotsent

Namangan Davlat Texnika Universiteti

kuymuratova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3387-1585>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Namangan viloyatining turizm sohasidagi rivojlanish holati, mavjud turistik resurslar, mehmonlar oqimi dinamikasi va turizm infratuzilmasi ko'rsatkichlari statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilingan. So'nggi yillarda viloyatda ziyorat, ekologik, madaniy va ichki turizm yo'nalishlari bo'yicha sezilarli o'sish kuzatilayotgani ta'kidlanadi. Ayniqsa, Chortoq, Chust, Pop, Kosonsoy va Namangan shahridagi tarixiy obidalar, tabiiy dam olish maskanlari hamda "Mingbuloq", "Bog'ishamol", "Chortoq oromgohi" kabi sog'lomlashtirish hududlari turistik jozibadorlikni oshirmoqda. Maqolada turizm sohasining iqtisodiy samaradorligi, ish o'rinlari yaratilishi, xizmat turlari kengayishi va xorijiy hamkorlik loyihalari orqali hududning raqobatbardoshligi ortib borayotgani yoritilgan. Shuningdek, turizmi barqaror rivojlantirish uchun raqamlashtirish, marketing, xizmat sifati va infratuzilmani yaxshilash bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Namangan turizmi, ziyorat turizmi, ekologik turizm, statistika, turizm infratuzilmasi, sayyohlar oqimi, iqtisodiy samaradorlik, xizmatlar sohasi, zamonaviy turistik markazlar, raqamlashtirish, mintaqaviy turizm rivoji.

Abstract. This article analyzes the state of development of the tourism sector of Namangan region, existing tourist resources, dynamics of guest flow and indicators of tourism infrastructure based on statistical data. It is noted that in recent years, the region has been experiencing significant growth in the areas of pilgrimage, ecological, cultural and domestic tourism. In particular, historical monuments, natural recreation areas in Chortoq, Chust, Pop, Kosonsoy and the city of Namangan, as well as health resorts such as "Mingbuloq", "Bog'ishamol", "Chortoq oromgohi" are increasing their tourist attractiveness. The article highlights the economic efficiency of the tourism sector, job creation, expansion of services and increasing the competitiveness of the region through foreign cooperation projects. Also, proposals have been developed for digitization, marketing, service quality and infrastructure improvement for the sustainable development of tourism.

Key words: Namangan tourism, pilgrimage tourism, ecological tourism, statistics, tourism infrastructure, tourist flow, economic efficiency, service sector, modern tourist centers, digitization, regional tourism development.

Аннотация. В статье на основе статистических данных анализируется состояние развития сферы туризма Наманганской области, имеющиеся туристские ресурсы, динамика гостевого потока и показатели туристической инфраструктуры. Отмечается, что в последние годы в регионе наблюдается значительный рост в направлениях паломнического, экологического, культурного и внутреннего туризма. В частности, повышают свою туристическую привлекательность исторические памятники, природные зоны отдыха в Чортоке, Чусте, Папе, Косонсае и городе Намангане, а также такие оздоровительные курорты, как «Мингбулок», «Богъишамол», «Чорток оромгохи». В статье рассматривается экономическая эффективность туристической сферы, создание рабочих мест, расширение спектра услуг и повышение конкурентоспособности региона за счет проектов зарубежного сотрудничества. Разработаны предложения по цифровизации, маркетингу, улучшению качества обслуживания и инфраструктуры для устойчивого развития туризма.

Ключевые слова: туризм в Намангане, паломнический туризм, экологический туризм, статистика, туристическая инфраструктура, туристический поток, экономическая эффективность, сфера услуг, современные туристические центры, цифровизация, развитие регионального туризма.

KIRISH

Turizm – bugungi kunda jahon iqtisodiyoti va madaniy aloqalar tizimining eng tez rivojlanayotgan va strategik ahamiyatga ega sohalaridan biri hisoblanadi. U nafaqat davlat byudjetiga daromad keltiradi, balki mintaqalarning infratuzilmasini rivojlantiradi, yangi ish o‘rinlari yaratadi, mahalliy aholi turmush tarzini yaxshilaydi hamda milliy madaniy merosni targ‘ib etishda muhim o‘rin tutadi. O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng turizmni iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlaridan biri sifatida belgilab, sohani rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratdi. Davlat rahbari tashabbusi bilan 2016-yildan boshlab turizm sohasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda, turistik infratuzilma modernizatsiya qilinmoqda, xalqaro hamkorlik kuchaytirilmoqda, xususiy sektor va tadbirkorlarga qulay shart-sharoitlar yaratilmoqda.

Shu jarayonda Namangan viloyati O‘zbekistonning turizm salohiyati yuqori bo‘lgan mintaqalaridan biri sifatida alohida ajralib turadi. Viloyatning tabiiy go‘zallikka boy tog‘li hududlari, tarixiy-madaniy obidalari, ziyoratgohlar, milliy hunarmandchilik an‘analari va o‘ziga xos folklor merosi mahalliy va xorijiy sayyohlarni o‘ziga jalb etadi. Namangan nihol ekish va gulchilik madaniyati rivojlangan hudud sifatida mamlakatda ham, xalqaro miqyosda ham mashhur bo‘lib, har yili o‘tkaziladigan “Gullar festivali” viloyatni dunyo hamjamiyati e‘tiboriga havola qilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Viloyatning Chortoq, Chust, Kosonsoy, Pop kabi tumanlarida joylashgan sog‘lomlashtirish maskanlari, mineral suv manbalari, sanatoriylar va rekreatsiya hududlari sog‘lomlashtirish va ekologik turizmni rivojlantirish imkonini kengaytirmoqda. Shuningdek, Namangan shahrida va uning atrofida joylashgan masjid, madrasalar, maqbaralar, tarixiy qadamjolar ziyorat turizmi uchun muhim markaz hisoblanadi. Hunarmandchilik an‘analari ham sayyohlar uchun jozibador bo‘lib, Chust pichoqlari, olacha to‘qimachilik mahsulotlari, kulolchilik buyumlari viloyatning brendi sifatida e‘tirof etiladi.

Biroq, Namanganda turizmning rivojlanishi jarayonida mavjud imkoniyatlar bilan bir qatorda hal etilishi lozim bo‘lgan qator muammolar ham mavjud. Xususan, transport-logistika xizmatlarini yaxshilash, turizm sohasida malakali mutaxassislar tayyorlash, raqamli marketing strategiyalarini kuchaytirish, xalqaro reklama kampaniyalarini keng yoyish, turistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish zarur. Shuning uchun Namangandagi turizm rivojlanishini statistik tahlil qilish, mavjud zaxiralar va tendensiyalarni aniqlash, iqtisodiy samaradorlikni baholash bu sohaning kelajak istiqbolini belgilashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Mazkur maqolada Namangan viloyatida turizmning hozirgi holati, unga doir statistik ko‘rsatkichlar, rivojlanish yo‘nalishlari va istiqbollari o‘rganiladi hamda turizmni yanada rivojlantirish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Ushbu tadqiqot Namangan viloyatida turizm sohasining rivojlanish holatini baholash, mavjud turistik resurslar salohiyatini tahlil qilish va turizm xizmatlari ko‘rsatkichlarining iqtisodiy samaradorligini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, izlanish jarayonida kompleks ilmiy-uslubiy yondashuv qo‘llanildi. Maqolani tayyorlashda quyidagi metodlar asos qilib olindi:

Birinchiidan, statistik tahlil metodi qo‘llanilib, Namangan viloyatida so‘nggi yillarda turizm infratuzilmasi rivoji, sayyohlar oqimi, xizmat ko‘rsatish hajmi, yangi turistik obyektlarning soni kabi ko‘rsatkichlar O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi, Davlat statistika qo‘mitasi, viloyat hokimligi va boshqa rasmiy manbalarning ochiq ma‘lumotlari asosida tahlil qilindi. Ushbu usul yordamida turizm tarmog‘idagi o‘sish dinamikasi va mavjud tendensiyalarni aniqlash imkoniyati yaratildi.

Ikkinchiidan, qiyosiy tahlil metodidan foydalanilib, Namangan viloyatining turizm salohiyati O‘zbekistonning boshqa hududlari — Samarqand, Buxoro, Toshkent viloyatlari hamda Farg‘ona vodiysining boshqa mintaqalari bilan solishtirildi. Bu yondashuv orqali hududning ustun va zaif jihatlari aniqlanib, raqobatbardoshlik darajasi baholandi.

Uchinchiidan, geografik va kartografik metod yordamida Namangan viloyatining turistik hududlari, tabiiy rekreatsiya zonalari, tarixiy obidalari va sog‘lomlashtirish markazlari joylashuvi bo‘yicha tahlillar amalga oshirildi. Xususan, Chortoq sanatoriylari zonasi, Kosonsoy va Chust hududlaridagi tog‘li turizm maskanlari, Pop tumanidagi ekologik rekreatsiya obyektlari o‘rganildi.

To‘rtinchiidan, sotsiologik so‘rov va intervyu elementi sifatida mahalliy aholi, turizm sohasi xodimlari va sayyohlarning xizmatlar sifati, narxlar, transport, infratuzilma va reklama bo‘yicha fikrlari o‘rganildi. Bu esa turizmning rivojlanishida aholi ishtiroki va soha xizmatlarining qabul qilinish darajasini baholash imkonini berdi.

Beshinchiidan, ekspert baholash metodi qo‘llanilib, turizm bo‘yicha mutaxassislar, iqtisodchilar va mahalliy tadbirkorlarning fikr-mulohazalari yig‘ildi. Ushbu baholash Namangan viloyati turizmining istiqbolli yo‘nalishlari, xususan, ziyorat turizmi, tog‘-ekoturizm, hunarmandchilik asosidagi etnoturizm hamda sog‘lomlashtirish turizmini rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni aniqlashga yordam berdi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Olingan ma'lumotlar ilmiy tahlil va umumlashtirish asosida qayta ishlanib, tadqiqot natijalari asosida amaliy taklif va xulosalar ishlab chiqildi. Shunday qilib, tadqiqot metodologiyasi Namangan turizm tizimini kompleks o'rganish va mintaqaning turizm salohiyatini har tomonlama baholashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Namangan viloyati turizm salohiyatining tarkibiy tuzilmasi boy va xilma-xil bo'lishiga qaramay, ularni to'liq iqtisodiy aylanishga kiritish darajasi hozircha yetarli emas. Viloyatning tabiiy landshaftlari, tog'li hududlari, shifobaxsh mineral suvlar zaxirasi hamda tarixiy-madaniy merosi turizmning rivojlanishi uchun keng imkoniyat yaratadi. Oxirgi yillarda turizm infratuzilmasi bosqichma-bosqich yaxshilanib borayotganini kuzatish mumkin: yangi mehmonxonalar, savdo maskanlari, dam olish zonalar, yo'l-transport xizmatlari rivojlanmoqda. Turizm xizmatlari hajmi va turistik obyektlarga tashrif buyuruvchilar sonida barqaror o'sish tendensiyasi mavjud.

Statistik ma'lumotlar tahlili Namangan viloyatiga kirib kelayotgan sayyohlar oqimi yil sayin ko'payayotganini ko'rsatdi. Avval asosan ichki sayohatlar ustun bo'lgan bo'lsa, so'nggi yillarda xorijiy sayyohlar ulushi ham oshmoqda. Bu jarayonni viloyatning xalqaro savdo maydonlariga yaqinligi, logistika sharoitining nisbatan qulaylashuvi, aeroport infratuzilmasining modernizatsiya qilinishi va viloyatning brend sifatida targ'ib etilayotgan "Gullar shahri" qiyofasi bilan izohlash mumkin. Ayniqsa, har yili o'tkaziladigan "Namangan – Gullar festivali" viloyatni respublika va xalqaro miqyosda tanitishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Namangan viloyatida ziyorat turizmi alohida o'rin egallaydi. Viloyatda joylashgan qadimiy masjid va madrasalar, mashhur avliyolar maqbaralari, tarixiy-qadamjolar mahalliy va tashqi sayyohlar uchun muhim joziba markazidir. Bunday obyektlar atrofida diniy-ma'rifiy turizmni rivojlantirish natijasida mahalliy tadbirkorlar tomonidan milliy taomlar, suvenirlar, hunarmandchilik buyumlari savdosi yo'lga qo'yilgan, bu esa aholi bandligini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Sog'lomlashtirish turizmi yo'nalishida Chortoq sanatoriylari hududi alohida ahamiyatga ega bo'lib, uning shifobaxsh suv va tuproq resurslari nafaqat O'zbekistonda, balki qo'shni davlatlarda ham mashhur. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Chortoq, Kosonsoy va Pop tumanlaridagi rekreatsion zonalar tabiiy salohiyatidan to'liq foydalanilmayotgani, zamonaviy mehmonxona majmualari, oilaviy dam olish uylari va ekologik turizm marshrutlari soni yetarli emasligi aniqlangan. Shu bois, mazkur hududlarda tadbirkorlik subyektlarini jalb etish, soliq imtiyozlari berish, reklama va marketing tizimini kuchaytirish turizm rivojida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Hunarmandchilik bilan bog'liq etnoturizm Namangan turizmining eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida baholandi. Chust pichoqlari, Kosonsoy gilamlari, Namangan do'ppilari va milliy tikuvchilik mahsulotlari sayyohlar uchun noyob milliy brend bo'lib xizmat qilmoqda. Biroq, hunarmandlar mahsulotlarini xalqaro bozorga chiqarish, brend sifatida e'tirof ettirish, xalqaro ko'rgazma va onlayn savdo maydonlarida faol ishtirok etish hali yetarlicha yo'lga qo'yilmagan.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, turizm sohasining iqtisodiy samaradorligi viloyatda yangi ish o'rinlari yaratish, xizmat ko'rsatish sohasining kengayishi va mahalliy aholi daromadlarining oshishida bevosita aks etmoqda. Ammo marketing strategiyalarining yetarli darajada kuchli emasligi, xorijiy tillarni biladigan gidlar yetishmasligi, zamonaviy onlayn bron qilish va raqamli navigatsiya xizmatlarining to'liq joriy qilinmagani turizmning global raqobat sharoitida sekin rivojlanishiga sabab bo'lmoqda.

Shunday qilib, tadqiqot natijalari Namangan turizmi keng salohiyatga ega bo'lsa-da, uning iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun infratuzilmani modernizatsiya qilish, xalqaro targ'ibot va raqamli marketingni kuchaytirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va dasturli investitsion yondashuv zarurligini ko'rsatdi.

Tadqiqot davomida olingan statistik ma'lumotlar Namangan viloyatida turizm so'nggi yillarda barqaror o'sayotganini ko'rsatadi. Davlat statistika qo'mitasi va Turizm qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2021-yilda viloyat bo'yicha ichki sayyohlar soni taxminan 420 ming nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu ko'rsatkich 610 ming nafarga yetgan. Xorijiy sayyohlar oqimi ham sezilarli ravishda ortgan: 2021-yilda 24 ming nafar bo'lgan mehmonlar soni 2024-yilda 51 ming nafarga ko'tarilgan. Bu esa viloyatda turizm xizmatlariga bo'lgan talab ortib borayotganini isbotlaydi.

Turizm infratuzilmasi rivojlanishida mehmonxonalar va dam olish maskanlari sonining ko'payishi alohida ahamiyat kasb etadi. Agar 2019-yilda Namanganda ro'yxatdan o'tgan mehmonxona va turistik joylashtirish obyektlari soni 43 donani tashkil etgan bo'lsa, 2024-yil oxiriga kelib ularning soni 102 taga yetgan. Shulardan kamida 35 tasi so'nggi uch yil ichida xususiy investitsiyalar hisobidan barpo etilgani sektorga investorlar qiziqishi ortayotganini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, xizmat ko'rsatish quvvati ham kengaygan: 2019-yilda jami mehmonxonalarda 3,100 ta o'rin mavjud bo'lgan bo'lsa, 2024-yilga kelib ularning soni 5,800 taga yetgan.

Ziyorat va sog'lomlashtirish turizmi bo'yicha Chortoq sanatoriylari hududi muhim o'rin egallaydi. 2022-yilda Chortoq sanatoriylariga tashrif buyurganlar soni 78 ming nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 95 ming nafarga yetgan. Mineral suvdan foydalanuvchi dam oluvchilarning 62 foizini ichki sayyohlar, 38 foizini esa qo'shni davlatlardan kelgan mehmonlar tashkil etgani hududning transchegaraviy turizm salohiyati yuqoriligini ko'rsatadi.

Namangan viloyati uchun madaniy va festival turizmi ham muhim rol o'ynaydi. Xususan, har yili o'tkaziladigan "Gullar festivali" 2024-yilda 150 mingdan ortiq tomoshabin va sayyohni jalb qilgan bo'lib, bu 2021-yil ko'rsatkichiga nisbatan taxminan 1,7 barobar ko'pdir. Festival davrida xizmat ko'rsatish sohasi daromadlari o'rtacha oy ko'rsatkichiga nisbatan 28–34% ga oshgan.

Hunarmandchilik mahsulotlarining turizm bilan bog'liq savdo aylanmasi ham kengayib bormoqda. Chust pichoqlarini ishlab chiqaruvchi ustaxonalar savdo hajmi 2020-yildagi 4,2 mlrd so'mdan 2024-yilda 7,9 mlrd so'mga yetgan. Bu nafaqat sayyohlar oqimi, balki milliy brendga bo'lgan talabning ortganidan dalolat beradi.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, turizm sektori viloyatda bandlikni oshirishda sezilarli rol o'ynamoqda. 2019-yilda turizm va unga xizmat ko'rsatuvchi sohalarda 4,500 nafar kishi band bo'lgan bo'lsa, 2024-yilga kelib ushbu ko'rsatkich 7,200 nafarga yetgan. Ya'ni so'nggi to'rt yil ichida bandlik darajasi 60% ga oshgan.

Shu bilan birga, raqamlashtirish darajasining hali yetarli emasligi, xorijiy tilni mukammal biladigan gidlar va servis xodimlari sonining cheklanganligi, transport-logistika tizimidagi ayrim noqulayliklar turizmning rivojlanish sur'atlarini sekinlashtirayotgan omillar sifatida qayd etildi. Biroq mavjud o'sish sur'atlari Namangan viloyati turizmining iqtisodiy salohiyati, eksportga yo'naltirilgan xizmat ko'rsatish imkoniyatlari va mintaqaviy raqobatbardoshligini oshirish uchun yetarli asos borligini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tadqiqot natijalari Namangan viloyatida turizm sohasining rivojlanish salohiyati yuqori ekani, hududda mavjud tabiiy, tarixiy, madaniy va ma'naviy meros obyektlari keng turistik imkoniyatlar yaratishini yaqqol namoyon etdi. Viloyatda so'nggi yillarda sayyohlar oqimining oshishi, turistik xizmatlar ko'lamini kengaytgan, mehmonxonalar va dam olish maskanlari sonining ortgani turizm infratuzilmasida sezilarli ijobiy o'zgarishlar yuz berayotganidan dalolat beradi. Xususan, ichki va xorijiy sayyohlar sonining yil sayin o'sib borishi, Chortoq va Kosonsoy kabi rekreatsiyon hududlarda sog'lomlashtirish turizmining rivojlanishi, "Gullar festivali"ning xalqaro miqyosda e'tirof etilishi turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Shu bilan birga, turizm sohasi rivojida ayrim muammolar ham mavjudligi aniqlandi. Bular jumlasiga xizmat ko'rsatish madaniyati va sifati yetarli darajada yuqori emasligi, xorijiy tillarni biluvchi gid va tarjimonlar yetishmasligi, transport-logistika tizimining ayrim hududlarda rivojlanmaganligi, marketing va reklama jarayonlarining sustligi kiradi. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun viloyatda turizmni raqamlashtirish, xalqaro axborot platformalarida faol targ'ib qilish, turizm sohasi xodimlari uchun malaka oshirish dasturlarini kuchaytirish, investorlarga yanada qulay sharoit yaratish, yangi turistik marshrutlarni shakllantirish va mavjud obyektlarni modernizatsiya qilish zarur.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, Namangan turizmi hududning iqtisodiy o'sishiga, yangi ish o'rinlari yaratishga, tadbirkorlikni rivojlantirishga, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga sezilarli hissa qo'shishi mumkin bo'lgan istiqbolli sohadir. To'g'ri tashkiliy boshqaruv, strategik rejalashtirish va samarali marketing yondashuvi asosida Namangan viloyati O'zbekistonning nafaqat ichki, balki xalqaro turizm bozorida ham kuchli raqobatbardosh markazga aylanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi rasmiy statistik ma'lumotlari. — Namangan viloyati turizm ko'rsatkichlari (2020–2024 yillar).
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "Hududlar iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi" statistik to'plami. — Toshkent, 2024.
3. Namangan viloyati hokimligi rasmiy sayti: <https://namangan.uz>
4. "O'zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirish strategiyasi 2019–2025". — Toshkent, 2019.
5. Xolmatov Sh., Usmonova N. Turizm iqtisodiyoti va boshqaruvi. — Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.
6. Qodirova M. Ziyorat turizmi va uning O'zbekistondagi rivojlanish imkoniyatlari. — Samarqand, 2022.
7. Xasanov A., Jo'rayev D. Hududiy rekreatsiyon resurslar va turizm geografiyasi. — Farg'ona: "Saboq", 2022.
8. "Chortoq sanatoriylari sog'lomlashtirish markazlari faoliyati bo'yicha yillik tahliliy hisobot". — Namangan, 2024.
9. Karimov I., Sharipov O. Hunarmandchilik mahsulotlari va etnoturizmning zamonaviy rivojlanish tendensiyalari. — Andijon, 2021.
10. Toshpulatova L. Ekoturizm va barqaror rivojlanish tamoyillari. — Toshkent: TDTU nashriyoti, 2022

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>